

GUALBA, LA DE MIL VEUS

EUGENI D'ORS

Per il·lustrar aquest article d'Enric Jardí, hem escolit alguns fragments de l'obra d'Eugeni d'Ors «GUALBA, LA DE MIL VEUS», que fan referència d'una manera directa al Montseny.

...

II. MIL I UNA VEUS

...Eren mil veus. Era un himne generós d'orgue magnífic.

Les aigües del Montseny prenen en descendint els camins més sobtats. Clars camins entre les pedres nues, o celats entre les tofes de les arbredes; camins de torrent, camins de xaragall, camins de gorja i de cascada. Les venes es destrien, serpegen, es separen, tornen a ajuntar-se, rompen o s'esmunyen, s'adormen o bullen i es precipiten furients. Les més variades caixes i conques fan a aquestes líquides cordes de ressonador o recullen el buf d'aquesta aspiració en tubs de planyívola o serena música, o triomfal. Ara llencen un mugit formidable, ara canten, ara parlen, ara parlotegen, ara ploreu en lent degotall, ara, ascondides, eleven un tenuíssim sospir. Mil veus, mil veus i una veu sola. L'orgue canta ensems amb totes ses flautes, amb tots seus xiulets, amb tots els seus registres, en acordada multitud. És veu de violí i veu de viola. És veu de fagot i de xirimia. És veu de trèmol fort, de trèmol suau, de quinzena, d'octava tapada, de violí de tretze, dels vells i les vells, d'oboè, de clarí, de baixoncel. És veu de bonbarda, de cimbel, de cimbel baix. És veu de nasard i de trompeta bastarda i de trompeta. És veu de tro i veu de salm. És la veu que s'anomena *vox coelorum* i la veu que s'anomena *unda maris*.

...

VII. EXCURSIÓ: TOTS DOS LA FAN

...

Les (belleses) del Montseny són fetes aquí de pompa vegetal i de música de verds, meravellosament múltiple i sumptuosa. Aparen els paisatges de Ca-

talunya més aviat musculosos i nerviüts. Lleus borrisols de bardissa, rares pues de pins no n'arriben a amagar l'estructural nuesa. Però, a Gualba, el paisatge es diria cobert de blanor de ploma, així un gras ocell. Com un ànec molsut, ell s'estarrufa vora les aigües.

Vist de l'altura, hi ha en ell alguna cosa de massa bla, alguna cosa de corromput, com en una vegetació de llot. L'esguard, sortint de la seca serenitat dels cims, no sap contemplar-lo sense una manera de torbació estranya. Un dia, en l'excursió, a l'amic va obsessionar-lo tossudament una comparança barroca. «Gualba –ell se deia– és la frondosa pubertat del Montseny».

...

VIII. EXCURSIÓ: TOTS DOS TORNEN

...

Gualba mateixa s'ha purificat, en la serenor del crepuscle. Ara deixa oblidar que fa una hora la seva viciosa vegetació, a la falda del vell Montseny de cos nu, havia suggerit una imatge obscena. –Més tard serà nit i sota la vegetació jaurà la negror i en la negror, les misterioses larves. –Mes ara ells vénen de Gualba, com una cosa clara, íntima, com una part d'ells mateixos que ha restat a baix. La veuen tota acollidora, que en les petites cases disperses s'ha encès algun llum pàl·lid.

...

IX. LARVES

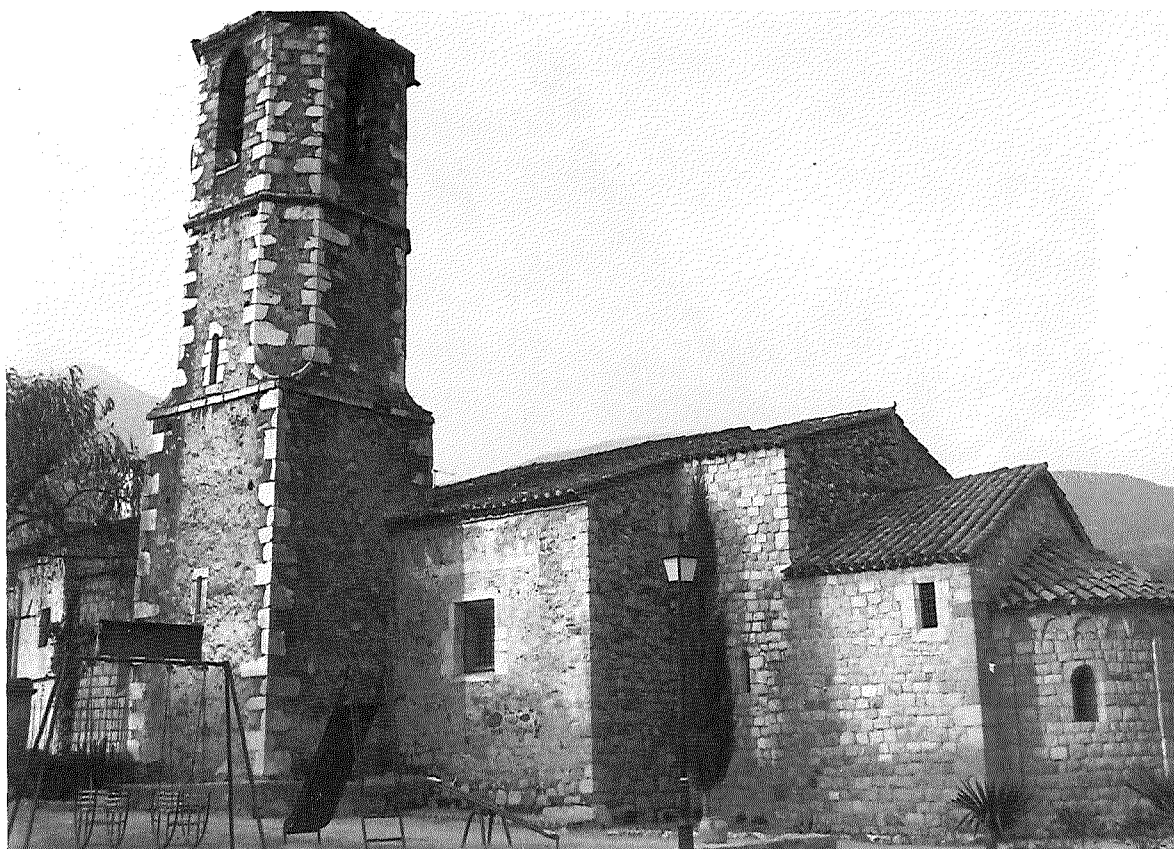
Roda la tronada en les pètries conques. Les verdors es fan lívides a la resplendor dels llampecs. Quin pes damunt el pit, Senyor, quin pes damunt el pit! I aquesta agonia de respirar.

Atenció! Gualba és terra de bruixes. No és dissabte avui? Les bruixes de Gualba fan son dissabte allà dalt, al Gorg Negre. L'aigua dorm, negra, al Gorg Negre. Mes si amb dues estelles féssiu una creu, i la gitéssiu a l'aigua negra del Gorg Negre, veuríeu que l'aigua arrenca en gran bullida i fa molt de sinistra remor i es cargola i escomeja, fins que la creu salta fora d'ella, lluny. L'esperit del mal dorm sota les verdors musicals de Gualba.

Atenció! Vosaltres, els benaurats, els de la pura i tranquil·la joia, filla i

Façana de l'església de Sant Vicenç de Gualba.

Església romànica de Sant Vicenç de Gualba des del costat SE.

pare, enamorada i enamorat, atenció! Hi ha larves immundes sota les verdors de Gualba. Hi ha larves immundes al fons del fons de nosaltres mateixos... No pot ser la felicitat massa perfecta. Qui ha conegut la felicitat perfecta, sense que l'emmentzinés una inquietud? El diable és gelós de tota felicitat massa acabada. I totes les larves són a les ordres del diable en els gorgs negres de les muntanyes, en els gorgs negres dels nostres cors. I, ai, si els gorgs negres dels nostres cors escopien la creu!

Déu meu, que plogui! Déu meu, que plogui! Que el pit se'ns alleugi d'aquesta agonia, que és respirar.

...

XXIV. LA TARDOR

L'arribada de la tardor ha fet la meva enyorança més aguda, ajuntant-hi idees de pas de temps i de caducitat. Ara l'orgue mut, l'arbreda –mig colpida per la destrat, mig despallada– s'ha emmagritat amb restar-hi només els tubs i veure's privada d'aquell semblant d'homenatge. Quina llàstima, quina llàstima, si Tel·lina i jo havíem mig arribat a confegir la paraula que ella cantava, amb sa manera abundosa i profunda! Hi havia una manera de mmm... en aquesta paraula i també una ééé... com aquella amb què cridem algú que es troba llunyà... Mes ara els corrents diu que són empobrits, per causa que, de fa temps, no plou. Ara mormolen i massa avesats nosaltres, ja havem de preparar en nosaltres el silenci i l'atenció per a arribar-les a distingir.

La tardor és vinguda i les arbredes s'han vestit d'or i aquí n'hi ha una que s'ha encès d'una meitat i més lluny una altra que s'és tornada tota encesa. La tardor és vinguda i jo sóc un home que s'està al llindar d'un porta assegut en una cadira inclinada i deixant, exprés, que el marc d'aquella m'adoleixi la nuca –potser amb un sord instint de justícia, que em força a castigar-la... Jo sóc un home que medita sobre l'amistat, sota el rètol indecís on es va escriure: «Aquí viu l'amistat perfecta». Tradueixo Shakespeare, tinc una filla, i no vull confessar-me que tinc un neguit. I que aquesta tardor me l'agreuja, per tal que hi acosta l'esperó tràgic de les idees de caducitat.

La nit cau massa d'hora en aquest temps i la nit és plena de larves...

...

XXIX. POSTA DE SOL

Mentre que l'home medita així, els ulls de la noia semblen engrandir-se, més cada dia, a les esplendors autumnals; i, hora d'entrada de fosc, una ombriuua flama els devora. Gualba, la de mil veus, és recollida entre ses muntanyes en tal posició, que, al pic de l'estiu el sol se li pon molt de pressa, darrera una de prou eminent. Mes, com l'estació va avançant, la posta ve a fer-se per un altre camí, a cel obert entre dues muntanyes. Així els crepuscles de setembre serveixen a Gualba allò que fa a altres indrets el preu dels crepuscles d'agost: aquella valor d'agonia. Aquí agreujada encara amb les deliquescències de la tardor. Si el sol mira un arbre, el sol no esplendeix més sumptuosament que l'arbre ni sembla deixar-se sentir menys pròxima de la mort de cadascú. Si el sol mira Tel·lina, no sabem qui dels dos es consum en la flama de l'altre. El viure d'ella és el fet de ritmes i en instants així hi ha en els seus ritmes una mena d'atur.

...